

2. Pot

Ustanovitelj Opus Dei –
življenjepis sv. Jožefmarija
Escrivája.

1. Jan. 2020

[↗ Nazaj na kazalo](#)

Kmalu potem ko se je Jožefmarija leta 1938 nastanil v Burgosu in vzpostavil stik z mladimi vojaki, ki so na neki način bili deležni njegovega duhovnega vodenja, je uvidel, koliko ovir mu preprečuje, da bi jih redno spremljal. Bili so osamljeni, raztreseni po različnih frontah.

Potovanja so za duhovnika postala težavna. Prometne povezave so bile nezanesljive. Primanjkovalo mu je časa. V vsakem primeru pa je bilo treba pridobiti uradne prepustnice in niti tako ni bilo vedno mogoče priti do prve bojne črte.

Tudi dopisovanje ni bilo enostavno. Kadar je Jožefmarija odšel iz Burgosa, ga je včasih ob povratku na mizi čakal kup pisem. Večinoma pa se je dogajalo obratno, saj so odgovori na pisma navadno prispeli z veliko zamudo, in še to ob predpostavki, da je vojaška pošta delovala normalno, namreč pogosto so bile zaradi premestitev vojaških enot poštne storitve prekinjene.

Kadar je duhovnik pisal svojim varovancem, jih je ponavadi stalno spominjal, naj izpolnjujejo tako imenovane *norme pobožnosti* in predvsem naj ne pozabijo na dnevno premišljevalno molitev. V branju

Novic so prejemniki tega mesečnega lista našli pomoč za obuditev kakšne morda že pozabljene navade in dobili nekaj misli za meditacijo. Toda ta apostolski postopek, s katerim je dih notranjega življenja prihajal vse do bojne črte, zato da bi vojak za okopi povzdignil svojo dušo k Bogu, ni zadostoval, ker je to uspelo le od časa do časa. Zato je Jožefmariju prišlo na misel ukrepati tako, da svojim ljudem razpošlje *Duhovna premišljevanja*, izdana v Cuenci leta 1934. Njegov prvotni načrt je bil ponovno natisniti knjigo v manjšem formatu, da bi jo bilo mogoče spraviti v žep vojaške suknje ali lovskega jopiča, kakršne so nosili vojaki. Vendar je pri tisku naletel na gmotne težave in bil primoran tisto zamisel za nekaj tednov odložiti.^[1]—

Stanoval je že v Hotelu Sabadell, ko se je lotil dodajanja novih misli k izdaji iz leta 1934. Pri tem se je držal prav takšne metode, kot jo je

uporabil v Madridu za sestavljanje katarin. Kakor hitro se mu je porodila kakšna zamisel, apostolski predlog ali razsvetljenje, jo je nemudoma zabeležil na kos papirja kot osnutek, da bi pozneje to misel prečistil in zapisal. Ko sta Pedro in Paco pozno popoldne prihajala z dela, ju je oče ob vstopu v sobo neredko pozdravil, vihteč v rokah šope lističev. Nato jima jih je prebiral – šlo je za zgoščene stavke – in jih razširjal s tehtnimi razlagami.

Dudice je imenoval tiste kratke beležke, ki so vsebovale kakšno strnjeno misel ali zasnovo anekdote. Tiste besede so bile nabite z globokim pomenom, in ko jih je pozneje razdelal, se je njihov zven razlegal, kakor da bi glasbenik izvabil dolg pisk iz meha na dudah.^[2]—

Nekega dne je oba vojaka ob vrnitvi iz vojašnice čakalo presenečenje.

Dudice, ki jih je oče vestno prepisal na pisalni stroj, so bile skrbno

razporejene v kupčke. Po tematskih sklopih urejeni lističi so prekrivali vse tri postelje v sobi. A še vedno je moralo preteči več mesecev, preden je bila knjiga pripravljena za izdajo. Najprej bitka na reki Ebro in nato še bitka za Katalonijo sta povzročili zakasnitev možnosti za tisk. Pedro Casciaro je bil v Calatayudu v začetku leta 1939, ko je iz Burgosa prejel pismo, v katerem mu je oče dejal: ***Želel bi, da ti poskrbiš za tiskanje moje knjige. Je tam kakšna tiskarna, ki bila za to primerna? Manjka mi le še osemdeset misli: končano bo v nekaj dneh.***^[3](Vsi oziroma vsaj tisti, ki so prihajali v Burgos, so bili na tekočem glede napredovanja knjige. Teden dni pozneje, tokrat v pismu Joséju Marii Albaredi, namreč doda tale lakonični pripis: ***Manjka jih še 27.***)^[4]

Takšna natančnost glede števila dodanih misli daje slutiti, da si je

pisec vnaprej zadal cilj, ki naj bi ga vsak čas dosegel. Bilo naj bi jih – to se je razvedelo pozneje – točno 999; prikupno in izgrajeno število, ki očitno ni bilo izbrano po naključju. V svojem umu je imel vtisnjeno duhovno simboliko števil, ki ga je vodila k »teologiji matematike«.^[5] Število 9 ga je navduševalo, kot je pravil. Izbira 999 točk za knjigo *Pot* potemtakem ni bila zgolj matematična kaprica, temveč način za izražanje njegove pobožnosti do Presvete Trojice.

Je poleg vsega tega avtor povedal tudi kaj o naslovu knjige? Ko je februarja 1939 potoval v Vitorio, je s seboj prinesel že strojno izpisano besedilo knjige, prečiščeno in ustrezno razporejeno, da bi ga pokazal škofu. Monsinjur Javier Lauzurica je bil nad branjem navdušen, kajti naslednji dan Jožefmarija piše Pedru Casciaru:

Kako napreduje naslovnica knjige?

Nujno je. Gospodu škofu je všeč: včeraj mi je dejal, da naj bo naklada visoka.^[6]

Spričo pritiska je Pedro še isti teden v Burgos poslal skico, in ko jo je oče videl, mu je odgovoril: ***Naslovnica mi je všeč. Sporočil ti bom nekaj napotkov, ko bomo izvedeli, katera bo velikost, da boš lahko izrisal končno podobo.***^[7] Pedro kot dober umetnik seveda ni bil zadovoljen in se je brž lotil risanja novih različic. To je naravnost povedal v pismu Pacu Botelli: »Pošiljam osnutek naslovnice za *Premišljevanja*. Mene ne prepriča, zato bom napravil še enega ali dva druga. Če se Mariano strinja, mi lahko pošlje naslov 'Premišljevanja', zapisan z njegovo pisavo, da ga prenesemo na platnice bodisi v črni bodisi v rdeči barvi.«^[8] Zatem mine pet dni brez odgovora, zato Pedro pošlje opomnik: »Pričakujem besedo 'Premišljevanja'.«^[9] Tudi ta prošnja je

padla v prazno. Odgovora nanjo ni bilo. Je mar avtorja minilo zanimanje za knjigo? Je bila morda njena izdaja opuščena? In kar je še bolj nenavadno, kako da Jožefmarija, ki je na pisma vselej odgovarjal, po tolikšnih nujnih sporočilih ni poslal Pedru vsaj par vrstic?

Toda ne. Kar zadeva knjigo, njen avtor ni opustil namere, da jo čim prej zažene v svet. Pisno je ohranjena nujna prošnja škofu v Vitorii, ob kateri se zdi, kot da bi bilo delo tik pred izidom: ***Napišite mi predgovor za mojo knjigo čim prej!*** je Jožefmarija pritiskal na prelata. Le nekaj dni pozneje je gospod Javier poslal predgovor, datiran na »praznik sv. Jožefa 1939«, kakor bi hotel povedati, da je to darilo za Jožefmarijev god. Iz tega predgovora so naslednje besede, ki vsebujejo, kot bomo videli, posebno življenjepisno zanimivost: »Na teh straneh veje božji duh. Za vsakim izrekom se

skriva svetnik, ki ve za tvoj namen in čaka na tvojo odločitev. Stavki so pretrgani, da jih lahko sam dopolniš s svojim življenjem.«^[10]

Knjiga je bila torej končana, ko je prišel konec vojne. Vrnitev v Madrid in obveznosti brez konca so postopek njene izdaje zaustavile. Ampak ali ni nenavadno, da v teku dolgotrajnega nastajanja knjige ni bilo niti najmanjše omembe njenega naslova? Nedvomno ga je Jožefmarija skrbno varoval *in pectore*, saj si msgr.

Lauzurica v predgovoru, napisanem na njegovo prošnjo, mora pomagati z nenavadnimi nadomestki in opisi:

»te zgoščene vrstice, te lakonične misli«, »na teh straneh«, na katerih so »stavki pretrgani«, in »za vsakim izrekom« ... Vrstice, misli, strani, stavki, izreki ... katere knjige? Vse skupaj glasno zahteva naslov tega dela. Pisec predgovora pri tem ne more zapisati niti besede »knjiga«, saj bi njena uporaba brez naslova

uničila intimnost, ki jo skuša vzbuditi v bralcu.

Po daljšem, večmesečnem molku brez najmanjšega namiga o naslovu preberemo v pismu z dne 18. maja 1939 naslednje vrstice, ki jih ustanovitelj nameni svojemu sinu Álvaru:

Saxum! Kako bela je pot – dolga pot –, ki jo imaš še pred seboj! Bela in polna kakor s plodovi obloženo polje. Blagoslovljena rodovitnost apostola, lepša od vseh lepot zemlje! Saxum!^[11]

In ta beseda »pot« ravno v zapisih iz tistih dni in v podobni besedni zvezi postane žarek svetlobe, ki nas vodi naravnost do naslova knjige, kajti takrat se ustanovitelj prvič nasloni na ta izraz in ga ozaljša z duhovno vsebino. Ko namreč 1. junija oče prosi nekatere izmed svojih sinov v Madridu, naj mu pomagajo izdelati kazalo tistih »dudic«, sodeluje pri tem opravilu

tudi Paco Botella, ki prebije konec tedna v Madridu, naslednji dan pa iz Burgosa piše Pedru Casciaru ter mu s pridihom novosti in presenečenja sporoči, da naslov knjige ne bo »Premišljevanja«, temveč »Pot«.^[12]

Jožefmarija je šel 5. junija v Valencijo na duhovne vaje za študente ter brez odlašanja oddal izvirnik v tiskarno. Članom Dela v Madridu je 6. junija naznanil: ***Knjiga je v tisku.***^[13] Ko je kmalu po prihodu v Burjasot naletel na plakat z napisom »Vsak popotnik naj gre svojo pot«, je to prebudilo njegovo apostolsko hrepenenje. Bilo je – to je dobro vedel – nekaj več kot naključje in dal ga je obesiti nazaj na svoje mesto. Služil mu bo kot stalen opomnik. Sovpadanje plakata z naslovom knjige, o katerem je dolgo časa premišljeval in ga določil v zadnjem hipu, je poživilo njegov eksegetski dar in njegovo izjemno sposobnost razlaganja, tako da je udeležencem duhovnih vaj na tisoč

načinov kazal »pot«, na katero bi lahko usmerili svoje življenje.^[14]___

Kljub vsemu pa je bilo tiskanje knjige končano šele 29. septembra 1939.^[15]___

* * *

Osnovno vsebino *Poti* tvorijo *Duhovna premišljevanja*, katerim je bilo dodanih več kot petsto točk do skupnega števila 999.^[16]___ Zgodovinsko ozadje *Premišljevanj* so leta 1928–1934, medtem ko se v *Poti* ta razpon podaljša do leta 1939. Vseeno pa se obe obdobji zlivata v en sam vir navdiha, kajti misli bolj kot iz dogodkov španskega okolja izvirajo iz avtorjevega kontemplativnega življenja in iz vsakodnevnih pripetljajev njegovega apostolskega dela.

Glavni vir *Premišljevanj*, objavljenih leta 1934, so *Katarine*, za razliko od *Poti*, kjer številne v Burgosu dodane točke izhajajo iz dopisovanja s

posamezniki, ki jih je duhovno spremljal. V obeh primerih, najsi gre za izvlečke iz *Zasebnih zapiskov* ali iz pisem, pa je osebnemu navdihu pridružena dobršna mera evangeljskih razlag in nraavnih razmislekov.^[17] Tako vselej prevlada avtobiografski značaj, ki na straneh knjige odseva avtorjevo osebno izkušnjo.

Pred očmi bralca – brez kakršnegakoli časovnega zaporedja – stopajo osebe in se pojavljajo prizori, povezani z mladim ustanoviteljem. Na primer Somoano, kaplan v Kraljevi bolnišnici, globoko rahločutna in občutljiva duša:

Kako se je ob vznožju oltarja razjokal mladi sveti duhovnik, ki si je zaslužil mučeništvo, ker se je spomnil nekoga, ki je v smrtnem grehu prišel sprejet Kristusa!^[18]

Prav tako tudi poslušni in pokorni Luis Gordon, ki je moral nekemu

bolniku očistiti nočno posodo in pri tem skušal premagati naravni stud, ki ga je obhajal ob tem opraviilu, ter ***prav po tiho rekel: Jezus, daj, da pokažem prijazen obraz!***^[19]

In tista bolnica, ki se je nekoč prodajala po vojašnicah, ob smrtni uri pa je bila kakor Magdalena, ki ji je Jožefmarija pomagal umreti sveto, tako da je skupaj z njo ponavljal tiste litanije trpljenja, ki vnemajo in očiščujejo:

Blagoslovljena bodi bolečina. –
Ljubljena bodi bolečina. Posvečena
bodi bolečina ... Slavljena bodi
bolečina!^[20]

Kadar pa glavno vlogo igra pisec sam in je dogodek zaznamovan z nadnaravnimi potezami, so ti podatki ustrezno zabrisani ali razosebljeni. Tako je na primer predstavljen izrek, ki ga je zaslišal ustanovitelj, ko je obhajal redovnice pri Sv. Elizabeti:

Pravijo, da je neki človek med molitvijo rekel Gospodu: »Jezus, ljubim te.« Iz neba pa je zaslišal odgovor: »Ljubezen so dejanja, ne pa lepe misli.«^[21]

Zgodi se tudi, da avtor božjim izrekom oziroma razsvetljenjem odvzame njihov izvorni značaj nadnaravnih pojavov in jih raztopi v besedilu, na primer:

Zrasti pred ovirami. – In ne boš ostal brez Gospodove milosti: Inter medium montium pertransibunt aquae! – prebil se boš sredi med gorami!^[22]

Številne točke v knjigi *Pot* so pravi izseki iz njegovega življenja, prigode, ki so nevpadljivo prelite v pripoved v drugi ali tretji osebi, da bi bila tako zabrisana vsakršna avtobiografska sled. Kot primer si oglejmo, kako 22. decembra 1937 zabeleži dogodek v kapeli škofijskega dvorca v Pamploni:

Generalni vikar je blagoslovil kelihe in patene. Za trenutek sem ostal sam v kapeli in pritisnil sem poljub na vsak kelih in na vsako pateno, da bi ga moj Gospod našel tam, ko se bo prvič spustil v te svete posode. Bilo jih je petindvajset – dar pamplonske škofije za fronto.^[23]

Ta opis je bil prenesen v eno izmed točk *Poti*, vendar s poudarkom zgolj na pobožnosti do evharistije:

Norec! – Videl sem – mislil si, da si sam v škofovski kapeli –, kako si vsak na novo posvečen kelih in pateno poljubil, da bi On našel tvoje poljube, ko se bo prvič spustil v te evharistične posode.^[24]

A razkorak med *Premišljevanji* in *Potjo* ni zgolj vprašanje datumov in števila, se pravi zajetnejšega obsega strani, kakor da bi šlo za pritok, ki se izliva v večjo reko. Razlike nedvomno temeljijo na nečem globljem. V izdaji *Premišljevanj* je

bilo že v uvodu naznanjeno, da so bile tiste misli napisane ***brez književnih ambicij in ne za širšo javnost***. (V bistvu je bila to zgolj zbirka misli, razvrščenih po temah in poglavjih.) *Pot* je nastajala drugače, saj je bil od vsega začetka prisoten jasen namen sestaviti in izdati knjigo. V zgradbi *Poti*, ki se je v zasnovi porodila kot razširitev *Premišljevanj*, od prve do zadnje strani vlada stroga enotnost duha in namena.

Ko je teklo leto 1938, je pisec bolj in bolj ugotavljal, da ga gradivo, ki mu je služilo kot osnova – se pravi 438 točk knjige *Premišljevanja* –, vabi, da nekatere teme razdela obširneje. Tako je bilo med nastajanjem *Poti* z veliko širino obzorja povečano število razdelkov in s tem je bil na voljo tudi precej obsežnejši nabor vsebin. Zatem je bila na novo opravljena razporeditev posameznih gesel in sklopov. Naposled so tudi

sama poglavja dobila bolj povezano obliko.^[25]

Tovrstno opravilo je zahtevalo izredno mero delovne discipline, večjo, kot bi se morda zdelo na prvi pogled. Že na začetku nam pisec predstavi cilj, h kateremu stremi: ***Prebudil bom tvoje spomine, da bi se pojavila kakšna misel, ki bi te prizadela: in bi tako izboljšal svoje življenje in se odpravil po poteh molitve in Ljubezni. In bi končno postal razsodna duša.***^[26]

Ta naloga zahteva čisto pravo metodo za prenovitev uma in volje. Vitorijski škof nakaže, na čem temelji ta pretres, ko v predgovoru nadvse ostroumno pove, da izreki v knjigi nekako pričakujejo nepreklicno odločitev s strani bralca. Ta metoda za prebuditev bralčeve vesti se odraža tudi v samem slogu knjige *Pot*. Na njenih straneh kar mrgolijo vzkliki in vprašanja, prepričljivi

argumenti z obilno mero zdrave pameti, ironija in spodbude v obliki velelnikov ter nedokončanih stavkov s tropičji. To je dragoceno gradivo, katerega cilj konec koncev ni nič drugega kot vzbuditi notranjo spremembo in poboljšanje življenja. Zaradi tega branje *Poti* potihoma povzroča nemir. Začne se s poglavjem o značaju in že prva točka nas brez ovinkarjenja povabi, naj spremenimo smer ter se v svojem življenju lotimo česa koristnega in plemenitega:

Naj tvoje življenje ne bo neplodno. –
Bodi koristen. – Pusti sledi za sabo. –
Razsvetluj z lučjo svoje vere in
ljubezni.^[27]

V *Poti* bralec zazna jasno izgrajeno enotnost. Med poglavji, s katerimi je bil povečan obseg knjige, je eno z naslovom »Vztrajnost« in je kakor zaponka, ki sklene celotno delo. Z izjemo ene same točke je to poglavje

v celoti spisano na novo. In dovolj je, če si ogledamo poslednji dve misli, 998 in 999, na koncu knjige, da se zavemo, kako dosledno je zgrajeno njeno ogrodje in kako se njen ustroj v spirali marljivo vzpenja od vznožja do vrha. Vse to sledi prej omenjeni metodi za prebujenje notranjega človeka.

Ko bralec doseže vrhunec meditacije, je potrebno zagotoviti trdnost njegovih sklepov. To je bil razlog za vključitev dodatnega poglavja »Vztrajnost«, kajti:

Začnejo lahko vsi; vztrajajo pa svetniki.[28]

Da bi temu poglavju postavil piko na i, si je pisec sposodil prispodobo: tisto o oslu, ki ga je videl stopati v krogu in poganjati črpalno kolo na ravnini ob reki Órbigo julija 1938, tistega dne, ko je na postaji v Leónu zamudil vlak. Tisti podeželski prizor je poleg poslušnosti odseval vsakdanje delo,

ponižno, enolično in neopazno,
sestavljeno iz drobnih in
ponavljajočih se naporov, vendar
nadvse plodovito in koristno:

Blažena vztrajnost oslička pri
črpalnem kolesu! – Vedno z enakim
korakom, vedno isti krogi. – Dan za
dnem: vsi dnevi enaki.

Brez tega bi ne bilo zrelosti plodov ne
bujnosti v rastlinjaku in vrt bi bil
brez vonjav.

Prenesi to misel v svoje notranje
življenje.[29]

Treba je bilo to **blaženo vztrajnost**
nasloniti na odločitev, ki je zapisana
v prvem stavku knjige kot spodbuda,
da naj naše **življenje ne bo**
neplodno. Le kje drugje bi našli to
zanesljivo oporo, če ne v zaupni
povezanosti z Gospodom?

V čem je skrivnost vztrajnosti? V ljubezni. – Zaljubi se in ne boš »Ga« zapustil.^[30]

Izvor in postopek izoblikovanja vsake točke v knjigi nam obilno osvetlita zastavljeni cilj: spodbuditi bralca, da bi ***se odpravil po poteh molitve in Ljubezni*** s pomočjo zbranosti in meditacije teh misli, kot je rečeno v uvodu. *Pot* zatorej ni sistematična razprava, ampak čtivo za premišljevanje in iskanje nasvetov, ki ga bralec lahko vzame v roke, ne da bi se moral pri tem strogo držati vrstnega reda. Vendar to ne pomeni, da knjigi manjka ubranost. Ko jo namreč vzamemo pod drobnogled, opazimo, kako so posamezni razdelki *Poti* kakor vretenca umeščeni v zgradbo celote. Vzemimo na primer poglavje z naslovom »Božja volja«. V izdaji iz leta 1939 se pojavijo korenite spremembe v izgledu, številu in celo v vrstnem redu misli. S tem je pisec

nedvomno skušal olajšati razvoj meditacije, tako da je potegnil rdečo nit, ki sledi hrepenenjem človeške duše.

Na kratko povedano, členi, ki sestavljajo dokončno različico poglavja o »Božji volji«, so: uvodno geslo, osrednji sklop variacij na temo uverture in naposled nekaj praktičnih razmislekov, ki se zlijejo v sledeči nasvet:

Samo trenutek je potreben ... Preden se lotiš kakršnegakoli opravila, premisli: Kaj hoče od mene Bog v tej stvari?

In potem z božjo milostjo to napravi!

[31]

Na mislih, ki nas vpeljejo v poglavje, gradi pisec moč strani, ki sledijo. V prvi točki oznani evangeljsko resnico:

To je ključ, ki odpira vrata v nebeško kraljestvo: Qui facit voluntatem Patris mei qui in coelis est, ipse intrabit in regnum coelorum. – Kdor spolnjuje voljo mojega Očeta, ... tisti bo vstopil!^[32]

V drugi točki napravi nepričakovan skok in bralca nenadoma postavi pred vprašanje, kako upravljati z lastno svobodo. Pripíše mu neposredno odgovornost za posledice, ki jih njegovo ravnanje povzroča v njegovem lastnem življenju in v delčku zgodovine, kjer ga pričakuje Bog: ***Od tega, da se ti in jaz obnašava, kot hoče Bog – ne pozabi na to –, je odvisno mnogo velikih stvari.***^[33](Besedilo izvira iz ustanoviteljevega pisma nekomu, ki je leta 1938 prihajal k njemu na duhovno vodstvo).^[34]___

Tretja misel ustreza neki katarini iz leta 1932. Razkrije nam, kako obžalovanja vredne posledice ima za

dušo upiranje ali zavračanje božjih načrtov. Takole pravi:

Kamni, klesani kamni smo, ki se premikajo, čutijo in imajo povsem svobodno voljo.

Bog je kamnosek, ki oteše naše robove, nas preuredi, oblikuje po svoji volji z udarci kladiva in dleta.

Ne odmikajmo se, ne izogibajmo se Njegovi volji, ker v nobenem primeru ne bomo mogli preprečiti udarcev. – Še bolj in brez smisla bomo trpeli in namesto da bi postali oblikovani kamen, na katerem je mogoče graditi, bomo ostali brezoblični kup grušča, po katerem bodo s prezirom hodili ljudje.^[35]

(Ta misel je dovršitev njegovega razmišljanja v Zasebnih zapiskih o tem, kaj je Bog pričakoval od prvih članov, ki bodo morali zgraditi Delo:

Če bi šlo za gradnjo počitniške hišice, bi bila stvar lahka in hitro opravljena. Zabili bi štiri kole v zemljo, vzeli nekaj metrov platna, pritrdili nekaj desk ... in konec. Toda stavba B. d. je palača za stoletja – stala bo vse do Konca – njen arhitekt je Sveti Duh ...

Mi smo klesani kamni, ki jih Jezus hoče imeti zakopane v temeljih. Klesanci, ki se premikajo, ki čutijo [...].)[36]

Na ta način so bila poudarjena različna področja človeškega življenja. In sicer: večna sreča, ki nas čaka v nebeškem kraljestvu, plemenito sodelovanje pri zgodovinskih nalogah ter žalostne posledice upiranja povabilu, ki ga človeku pošilja Bog. Tako se s pomočjo vere, razuma, domišljije in čustev najde vzvod, ki voljo obvezuje k poboljšanju.

Na straneh *Poti* se mestoma pojavi sled čutnega vtisa ali lahen odmev takega doživetja, ki nakazuje na okvir, v katerem se misel razvija. Včasih lahko že neznaten obris pričara celotno prizorišče dogodka:

Se spominjaš? – Molila sva, ti in jaz, ko je padel večer. Blizu je bilo slišati žuborenje vode. – In v spokojnosti kastiljskega mesta ...^[37]

V ozadju je spomin na žuborenje reke Arlanzón, ob kateri se je oče sprehajal s svojimi spremljevalci ali s kakšnim vojakom, ki je za kak dan prišel v Burgos z dovolilnico za izhod.

Z Burgosom je bil povezan Rodrigo de Vivar, imenovan tudi Cid, tisti iz junaškega epa, ki opisuje njegovo herojsko veličino hkrati z domačimi in vsakdanjimi drobnarijami, kot je rečeno v *Poti*:

Junaški epi – naša Pesem o Cidu – vedno pripovedujejo o silnih pustolovščinah, ki pa so pomešane s podrobnostmi iz junakovega domačega življenja. Ko bi le vedno – to je prava pot! – zelo cenil drobne stvari.^[38]

V spalnici Hotela Sabadell, z lahko zavesico ločeni od skupne sobe, v kateri sta stanovala Pedro Casciaro in Paco Botella, je duhovnik našel zavetje, kjer je lahko uporabljal spokorni bič. Druge možnosti pač ni imel. In ko sta nekega dne njegova sinova to ugotovila, je oče svoje ravnanje upravičil z besedami, ki so zapisane v *Poti*:

Če so bili priča tvojim slabostim in bedi, zakaj ne bi bili tudi priča tvoji pokori?^[39]

(V nekaterih primerih – tako kot v tej misli o pokori – so okoliščine, iz katerih dogodek izhaja, sramežljivo zamolčane. Jasno je, da bi osebne

podrobnosti nauk še dodatno podkrepile in ga iztrgale iz abstraktne splošnosti. Toda pisec – naj to še enkrat ponovimo – se izmika vsemu, kar bi lahko pomenilo avtobiografsko izpostavljanje.)

V *Pot* najdemo odsev domoljubne gorečnosti, ki je v tistih dneh vladala v Burgosu – zastave, uniforme, zanos –, obenem pa opomin, da ima tudi Kristus svojo vojsko:

Hvalevredna ljubezen do domovine spodbudi mnoge ljudi, da ji posvetijo svoje življenje, da ji »služijo« kot »vojaki«. – Ne pozabi, da ima tudi Kristus svoje »vojake« in izbrane ljudi v svoji »službi«. [40]

* * *

Naslov *Pot*, ki je v avtorju tako dolgo dozoreval, je simbolično, zgoščeno ime globokega pomena. V njem se stekajo vsesplošni klic k svetosti življenja, način za zvesto hojo za

Kristusom, ki je Pot, Resnica in Življenje, ter načrt duhovnega vodenja za doseganje tega cilja. V tem naslovu je zaobjet tudi namen knjige:

Hočeš, da ti iskreno povem, kar mislim o »tvoji poti«? – To, glej: Če se odzoveš klicu, boš delal za Kristusa kot malokdo. In klicu se boš odzval, če si človek molitve: željan žrtev boš prevzel najtežja dela ...

In boš srečen tukaj in še bolj srečen potem, v Življenju.^[41]

Pot je zahtevna. Na njenih straneh je dovolj prostora za to, kar je majhno, toda ne za povprečnost. Navsezadnje je klic k svetosti življenja, ki je ključna ne le za posameznika, temveč posredno tudi za zgodovino človeštva:

Skrivnost. – Javna skrivnost: te svetovne krize so krize svetnikov.^[42]

Knjiga sicer ne zaobjema vsega duha Opus Dei, vsebuje pa bistvo božjega sporočila, oznanjenega 2. oktobra 1928: vsesplošni klic k svetosti sredi sveta, čut božjega otroštva v Kristusu kot temelj te duhovnosti ter posvečujočo in apostolsko razsežnost človeškega dela. *Pot* zmore, da tako rečemo, postaviti svetost na doseg roke:

»Velika« svetost je v izpolnjevanju »majhnih dolžnosti« vsakega trenutka.^[43]

Svojevrstni slog knjige, njena asketska in umska moč, njen visoki navdih, vse to je implicitno že navzoče v *Katarinah* in v pismih. V tem je razlog, da v *Poti*, kot smo že ugotovili, prevladujejo avtobiografske poteze. A ne v obliki spominov, minulih in ovenelih kakor zbledel cvet, stisnjen med strani kakšne knjige. Ne, iz njenih misli se dviga *bonus odor Christi*, prijetni

Kristusov vonj, kot sad žive
pričujočnosti avtorja, ki nas pri
branju – včasih z razmišljanjem,
včasih z dialogom – kakor za roko
vodi po poti svojega lastnega
notranjega življenja.

Jožefmarija se je vse svoje življenje
držal nespremenljive navade, da je
svoja pisma začel z molitvijo za
naslovnika:

Jezus naj te obvaruje, pravi Pedru
Casciaru.

[...] veliko zadovoljstvo je pisati sinu
in na začetku pisma zapisati
Gospodovo ime: Jezus.

Prebral sem tvoje ... izpovedi:
Gaudium cum pace!

Vse se bo uredilo, tako kot si želiš.
Bodi miren. Vesel. Počivaj v Njem in
v meni. Naj končam.

Moj blagoslov in tesen objem,

Mariano.^[44]

Prejemnik pisma je ob besedah tega svetega duhovnika lahko počival v Bogu in bil prepričan, da ga od prve vrstice dalje spremljata očetova molitev in mrtvičenje, kot nam pove v *Poti*:

Moč tvojega imena, Gospod! – Na začetku svojega pisma sem kot ponavadi napisal: »Jezus te obvaruj.«

– V odgovor pa sem dobil: »Tisti 'Jezus te obvaruj!' iz vašega pisma me je že rešil pred nesrečo. Naj On obvaruje še vse ostale.«^[45]

Ravno na tem sloni duhovna učinkovitost knjige: na dejstvu, da je bila vsaka njena stran zabeljena z mrtvičenjem in maziljena z molitvijo. Če bo z naše strani dodan vsaj kanček sodelovanja, bo njeno branje učinkovalo v notranjosti duše. Kajti njene misli so nekaj duhovno svežega in življenjskega, ne pa

mumificirane fraze. Prav je povedal vitorijski škof v predgovoru: »Na teh straneh veje božji duh. Za vsakim izrekom se skriva svetnik, ki ve za tvoj namen in čaka na tvojo odločitev.«^[46]

Jožefmarija je vedno, prav vedno, preden je imel s kom pogovor, tega človeka priporočil njegovemu angelu varuhu. Enako je ravnal pri pisanju pisem. In lahko si predstavljamo, da je bilo tako tudi med sestavljanjem *Poti*, v kateri lahko preberemo tole avtobiografsko opazko:

»Ne vem, kaj in kako bi dal na papir, da bi koristilo temu, ki bo pismo prejel. Ko začnem pisati, rečem svojemu angelu varuhu, da mora imeti vse, kar napišem, neko korist. In čeprav ne povem nič drugega kot neumnosti, mi nihče ne bo mogel odvzeti – pa tudi njemu ne – časa, ki sem ga namenil prošnji za to, kar

vem, da najbolj potrebuje duša tega, ki mu je pismo namenjeno. «^[47]

Že dolgo časa, od leta 1931, je ustanovitelj v sebi gojil željo ***pisati ognjene knjige, ki bi se kot živ plamen razširile po svetu, navdale ljudi s svojo lučjo in toplino ter v žerjavico spreminjale uboga srca, da bi bila izročena Jezusu kakor rubini za njegovo kraljevo krono.***

[48]

Med ***ognjene knjige*** sodi tudi Sveti rožni venec, katerega druga izdaja je luč sveta ugledala v prvih dneh oktobra 1939, kmalu po izidu *Poti*.^[49]

↗ Naslednje poglavje

↗ Nazaj na kazalo

.....

^[1] V svojih pismih sicer omenja *Duhovna premišljevanja*, vendar je

imel, kot bomo videli, v mislih še drugo knjigo. Zato je avilskemu škofu naznanil: ***Ko bosta izdani, se bom rade volje z mojim g. Santosom lotil pisanja tretje*** (Pismo iz Burgosa msgr. Santosu Moru Brizu, EF-380400-1). Celovit in podroben opis zgodovine in vsebine *Duhovnih premišljevanj* in *Poti* je mogoče najti v: *Camino, Edición crítico-histórica*, Pedro Rodríguez, Rialp, Madrid 2002.

[2] O tem očetovem načinu dela pravi Pedro Casciaro: »Če je šlo enostavno za ideje, skicirane na kakršnemkoli kosu papirja, jim je oče rekel 'listki'. Potem ko jih je zapisal na drug papir velikosti A6, jih je imenoval 'dudice'. Vselej pa so bili to zelo zgoščeni stavki [...]. Pri pridiganju je veliko uporabljal sveti evangelij, pri čemer si je izbrane odlomke zaznamoval tako, da je tja vstavil dva ali tri listke s tistimi 'dudicami'. Opirajoč se na to gradivo je imel sijajne meditacije in nagovore. Mislim, da jih je imenoval

‘dudice’ zato, ker tistih strnjenih misli ni bral, temveč jih je razvijal: uporabljal jih je tako, da so ‘zazveneale’« (Pedro Casciaro Ramírez, RHF, T-04197, str. 144).

[3] Pismo iz Burgosa Pedru Casciaru Ramírezu, EF-390111-1. »Z veseljem bom poskrbel za tisk vaše knjige,« mu iz Calatayuda odgovori Pedro Casciaro (Pismo z dne 16. 1. 1939; prim. RHF, D-15717).

[4] Pismo iz Burgosa Joséju Maríi Albaredi, EF-390117-1.

[5] Prim. Pismo iz Córdobe članom Dela v Burgosu, EF-380419-2; in *Zapiski*, št. 1550, 22. 2. 1938.

[6] Pismo iz Vitorie Pedru Casciaru Ramírezu, EF-390213-3.

[7] Pismo iz Vitorie Pedru Casciaru Ramírezu, EF-390218-1.

[8] Pismo Pedra Casciara Ramíreza Franciscu Botelli Raduánu, 19. 2. 1939; prim. RHF, D-15718.

[9] *Prav tam*, pismo z dne 24. 2. 1939.

[10] *Pot*, Predgovor.

[11] Pismo iz Madrida Álvaru del Portillu, EF-390518-5. Prim. tudi *Zapiski*, št. 1141, 24. 2. 1934, št. 1160, 6. 3. 1934, št. 1304, 12. 12. 1935 in št. 1596, 13. 4. 1939.

[12] Pismo Francisca Botelle Raduána, poslano iz Burgosa članom Dela v Valenciji, 2. 6. 1939; prim. RHF, D-15393. Zelo mogoče je, da je Jožefmarija Pedru, ki je bil zadolžen za naslovnico in oblikovanje knjige, takrat že sporočil, da bo naslov *Pot*. Na koncu je naslovnico knjige *Pot* oblikoval Miguel Fisac, in ne Pedro Casciaro.

[13] Pismo iz Burjasota članom Dela v Madridu, EF-390606-3.

^[14] O tem, kako je bilo geslo na plakatu uporabljeno kot tema pri meditacijah, govori Paco Botella, ki je bil v tistih dneh v Valenciji in je prisostvoval nekaterim meditacijam v Burjasotu (prim. Francisco Botella Raduán, RHF, T-00159/1, str. 93; prim. tudi Carlos Verdú Moscardó, RHF, T-07805; in Roberto Moroder Molina, RHF, D-12799). O tistem geslu pravi tudi Amadeo de Fuenmayor, da »ga je uspel koristno uporabiti pri pridiganju«. V tistih dneh duhovnih vaj je Amadeo o vprašanju svojega poklica govoril z očetom in ta je globoko pomiril njegovo vest. Potem ko je bil že odločen zaprositi za sprejem v Opus Dei, je v spominu ohranil duhovnikove besede:

Gospod deluje suaviter et fortiter ... Spomni se na okoliščine svojega življenja in videl boš, kako ti je polagoma pripravljaj pot (Amadeo de Fuenmayor Champín, RHF, T-02769, str. 1–2).

[15] Natisnjena je bila v tiskarni Gráficas Turia v formatu 18 krat 26 cm ter obsegala 336 strani. Naklada tiste prve izdaje je bila 2.500 izvodov. Cena se je prilagajala glede na cene primerljivih knjig. ***Kar zadeva ceno knjige***, je avtor dejal onim v Valenciji, ***menim, da se morate držati cen, ki so sedaj običajne: niti več niti manj*** (Pismo iz Vergare članom Dela v Valenciji, EF-390628-1). Leta 1939 je bila cena za izvod 8 pezet, leta 1940 pa 10 pezet. V knjigarnah je maloprodajna cena znašala 14 pezet. (Jožefmarija je v pismu Manuelu Pérezu Sánchezu, ki je bil takrat v Gijónu, dejal: ***Hvaležen ti bom, če boš preveril, ali bi v kateri od knjigarn v Gijónu hoteli prodajati moje knjige. V tem primeru jim daj naslov, na katerega lahko pišejo, razen če bi ti želel biti posrednik, kar bi bilo še boljše. POT se prodaja po 14 pezet za izvod, knjigarnam pa se prizna popust od 20 do 25 %; SVETI ROŽNI***

***VENEC stane 30 pezet za sto
izvodov, ki se posamično
prodajajo po ceni 0,50 za izvod***
(Pismo iz Madrida, EF-400122-5).

[16] *Premišljevanja* so obsegala 438 točk, ki so bile prenesene v *Pot* – v mnogih primerih z rahlo spremenjenim besedilom. V *Poti* je preko dvajset novih poglavij, na primer: Srce, Spraševanje vesti, Mlačnost, Sveta maša, Drobne stvari, Klic, Vztrajnost itd. Eno izmed poglavij v *Premišljevanjih*, Duhovno otroštvo, se razdeli na dve poglavji: Duhovno otroštvo in Življenje otroštva.

Pozneje, leta 1950, je v šesti izdaji dodana točka 381, da bi nadomestila besedilo, ki je bilo natančna ponovitev točke 940.

[17] *Mnogo točk Poti* izvira iz njegovega dopisovanja, čeprav na različne načine. Včasih so vzete iz pisem, v katerih je podajal nasvete

ali reševal primere, ki so mu jih zastavljali; take so na primer točke 160, 161, 162, 163, 164 idr. (prim. z besedili pisem iz Burgosa Miguelu Sotomayorju Muru, EF-380408-7 in EF-380502-7 idr.).

Včasih pa, ko povzame kak stavek, na primer pripombo Álvара del Portilla: »Minilo me je navdušenje,« doda komentar: ***Ti ne smeš delati zaradi navdušenja, temveč iz ljubezni, z zavestjo dolžnosti, ki je odrekanje*** (*Pot*, št. 994).

Dogaja se tudi, da pri prepisovanju vrstic iz kakšnega pisma avtor v resnici povzema ideje, ki jih je zasejal že prej. Tako je v primeru lesenega križa brez Križanega iz prvih centrov Dela pred državljansko vojno. V *Poti*, št. 277, piše:

Sprašuješ me, zakaj tisti leseni križ? – Odgovor bom prepisal iz nekega pisma: »Ko dvigne pogled z mikroskopa [...].«

Pismo, na katero se nanaša ta točka *Poti*, je pismo Juana Jiménez Vargasa očetu z dne 4. 5. 1938, napisano na teruelski fronti, v kraju Albarracín. V njem omenja, da je naletel na neke črno pobarvane plošče s križem; v nadaljevanju pa se dotakne svojih spominov iz republikanskega Madrida. Ta odstavek bo s primernim popravkom prenesen v *Pot*.

Spet drugič pa je na osnovi anekdote, vzete iz kakšnega pisma, zgrajena celotna točka za premišljevanje. Tako je v primeru pisma, ki ga je Ricardo Fernández Vallespín napisal očetu 18. decembra 1938. V njem pripoveduje, kako so ga 8. decembra, na praznik Brezmadežne, zavetnice pehote, oficirji te vojaške enote povabili na kosilo. »Po obedu – vina je bilo v izobilju – so se zaslišale pesmi vseh barv in napevov. Ena od njih se mi je vtisnila v spomin:

*Razdeljenega srca / ne želim, ga
nočem; / če pa dam ti svoje, / dam ti
vsega, celega.*

Kakšen odpor, da bi dal vse svoje
srce« (prim. *Pot*, št. 145).

[18] *Pot*, št. 532.

[19] *Pot*, št. 626.

[20] *Pot*, št. 208.

[21] *Pot*, št. 933.

[22] *Pot*, št. 12. Tu je zaobjet izrek z
dne 12. decembra 1931 (prim.
Zapiski, št. 476, 13. 12. 1931). Drugi
odstavek te točke *Poti* pa se nanaša
na situacijo, v kateri so se znašli kot
pribežniki v času vojne v Madridu,
ko niso mogli opravljati apostolata, in
tudi na zaprtje prostorov Akademije
DYA na Ulici Ferraz leta 1935.

[23] *Zapiski*, št. 1441.

[24] *Pot*, št. 438.

[25] Prim. *Premišljevanja*, Uvod.

[26] *Pot*, Uvod.

[27] *Pot*, št. 1.

[28] *Pot*, št. 983.

[29] *Pot*, št. 998. Prim. Eliodoro Gil Rivera, *Sum.* 7766.

Da bi ponazorili, kako se povezujejo ideje in prispodobe, kako se stekajo spomini v ustanoviteljevih mislih, je najbolj prikladno proučiti to točko *Poti* in jo primerjati s tem, kar pravi v *Navodilu* 9. 1. 1935 ter v *Zapiskih*, št. 703 in 704, z dne 22. 4. 1932, v povezavi s št. 756 v *Poti*. Do stekanja besedil – s tokom navzgor in navzdol, se pravi iz *Zapiskov* v *Pot* in iz *Poti* v *Zapiske* – pride v omenjenem *Navodilu* iz leta 1935, kjer je poudarjeno, da je treba mlade ljudi učiti, naj ne omalovažujejo majhnih stvari:

*Naj vidijo, kako se gradi veličastna
zgradba: dnevi in dnevi enoličnega
dela. Majhne stvari: opeka na
opeko, nato klesanec, ki je kljub
svoji izjemni velikosti videti
neznaten v primerjavi s celoto; pa
začeti in končati delovni dan
vedno ob isti uri ter vztrajati.
Nobena velika stvar se ne doseže v
trenutku, svetost pa še toliko
manj: Kaj vse jim lahko poveste o
svetosti in o majhnem!*

*Blažena rodovitnosti polna
vztrajnost ubogega oslička ob
črpalnem kolesu! Vedno isto,
enolično; skrit in preziran dela
ponižne korake ..., ne da bi se hotel
ustavljati ob dejstvu, da je njegov
znoj tisto, kar daje cvetlici dišavo,
zrelemu sadežu lepoto, kar poleti
prinaša svežino v senci dreves: vso
bujnost vrta in ves čar drevesnega
gaja (Navodilo, 9. 1. 1935, št. 220 in
221).*

Navedli bi lahko še mnogo primerov, ki izhajajo iz različnih pogledov na eno samo prispodobo.

[30] *Pot*, št. 999.

[31] *Pot*, št. 778. Ta nasvet iz *Poti*, tako kot skoraj vsi drugi v tej knjigi, ima avtobiografski značaj v smislu, da nam pisec kaže prakso svojega notranjega življenja. Dejansko lahko na primer v neki katarini iz oktobra 1932 preberemo: ***Ne sprejemaj odločitev, ne da bi se prej ustavil in stvar premislil pred Bogom*** (*Zapiski*, št. 853, 27. 10. 1932).

Osrednji del poglavja s svojimi tematskimi variacijami o volji Boga glede nas se stopničasto vzpenja od sprejemanja hoje proti toku do prepustitve božji volji, ki je ***ključ do sreče na zemlji*** (*Pot*, št. 766).

[32] *Pot*, št. 754.

[33] *Pot*, št. 755.

[34] Prim. Pismo iz Burgosa Manuelu Sainzu de los Terrerosu, EF-380117-3.

[35] *Pot*, št. 756.

[36] *Zapiski*, št. 703 in 704, 22. 4. 1932.

[37] *Pot*, št. 811.

[38] Pismo iz Burgosa Juanu Jiménezu Vargasu, EF-380327-3. Te vrstice bodo v rahlo spremenjeni različici prenesene v *Pot*, št. 826.

[39] *Pot*, št. 197; prim. Pedro Casciaro Ramírez, *op. cit.*, str. 151.

[40] *Pot*, št. 905.

[41] *Pot*, št. 255. Ustanovitelj je hotel vsako dušo peljati po njeni posebni poti, kot je razložil novinarju Jacquesu Guilleméju-Brûlonu v pogovoru, objavljenem 16. 5. 1966 v časopisu Le Figaro: ***Dobršen del tiste knjige sem napisal leta 1934, ko sem z mislijo na vse duše, ki sem jih spremljal – najsi so***

*pripadale Opus Dei ali ne –, želel
povzeti svojo duhovniško izkušnjo.
Nisem slutil, da bo trideset let
pozneje dosegla tolikšno
razširjenost – več milijonov
izvodov – v tolikih jezikih. To ni
knjiga zgolj za člane Opus Dei;
namenjena je vsem, celo
nekristjanom. Med posamezniki, ki
so jo prevedli na lastno pobudo,
najdemo pravoslavne, protestante
in nekristjane. Pot je treba brati s
kančkom nadnaravnega duha,
notranjega življenja in
apostolskega hrepenenja. Ni
zbirka predpisov za človeka akcije.
Biti želi knjiga, ki človeka vodi k
odnosu in ljubezni do Boga ter k
služenju drugim; k temu, da bi bil
orodje – to je bilo vaše vprašanje –,
tako kot je apostol Pavel hotel biti
Kristusovo orodje. Svobodno in
odgovorno orodje: kdor bi hotel na
njenih straneh videti kak časni cilj,
se moti. Ne pozabite, da je pri
duhovnih piscih vseh časov nekaj*

običajnega, da gledajo na duše kot na orodja v božjih rokah (Pogovori, št. 36).

^[42] *Pot*, št. 301. Knjiga je prežeta z zahtevami krščanskega življenja, s hrepenenjem po svetosti in človeka spodbuja k radikalnemu soočenju z lastno vestjo. O tem priča na primer misel številka 902:

Zakaj se že končno ne izročiš Bogu enkrat za vselej ... zares ... takoj zdaj?!

To je vprašanje, ki ga je mnogokrat sam sebi zastavljal Jožefmarija.

^[43] *Pot*, št. 817.

^[44] Pismo Pedru Casciaru Ramírezu, EF-390200-1.

^[45] *Pot*, št. 312.

^[46] Pedro Casciaro, ki je ustanovitelja slišal »igrati na dudice« ter skupaj s Franciscom Botello poslušal njegove

pripombe ob nastajajočih zapisih in ki je prisostvoval napornemu tipkanju na pisalni stroj, ko je pripravljaj čistopis *Poti*, zapiše štirideset let pozneje: »V dolgih letih mojega duhovništva mi je ogromno ljudi zaupalo, da so prvičrat začutili Gospodovo trkanje na njihovo dušo in da se je njihovo srce odprlo veri ravno takrat, ko so v roke dobili izvod *Poti* (Pedro Casciaro Ramírez, RHF, T-04197, str. 146).

Nekaj let po izdaji *Poti* je msgr. Montini – bodoči papež Pavel VI., takrat pa namestnik v državnem tajništvu – v pismu 2. februarja 1945 izrazil vtis, ki ga je nanj napravila ta knjiga: »Nočem skrivati [...], v kakšno zadovoljstvo mi je bilo njeno branje. Njene strani so čuteč in silovit klic velikodušnemu srcu mladine, kateri odstirajo vzvišene ideale ter ji kažejo stezo premišljevanja in resna merila, s pomočjo katerih bo mogla v polnosti živeti nadnaravno življenje.

To delo, ki je doživelo svojo drugo izdajo, za svoj uspeh ne potrebuje posebnih obljub. Že sedaj je vir tolažbe ob obilnih sadovih, ki jih prinaša v univerzitetno okolje« (Pismo msgr. Giovannija Battiste Montinija Joséju Orlandisu Roviri, 2. 2. 1945, RHF, D-15086).

[47] *Pot*, št. 976. Prim. tudi: Pedro Casciaro Ramírez, *op. cit.*, str. 167.

[48] *Zapiski*, št. 218, 7. 8. 1931.

[49] Prvič je bil *Sveti rožni venec* izdan v Madridu leta 1934: »Sveti rožni venec – spisal José María – s cerkvenim dovoljenjem – Tisk Juan Bravo 3, Madrid«. Druga izdaja: »José María Escrivá: Sveti rožni venec – s cerkvenim dovoljenjem, s. a. Gráficas Turia – Valencia« je prišla iz tiskarne v prvih dneh oktobra, kajti *imprimatur* je z dne 2. 10. 1939. Štela je 16 strani v oktavu. Na zadnji strani so bile oznanjene še druge objave istega avtorja:

Pot (predgovor škofa v Vitorii)

Liturgične pobožnosti (predgovor škofa v Tortosi) – v tisku.

O tej knjigi (*Liturgične pobožnosti*) je najbrž govoril Jožefmarija v že omenjenem pismu avilskemu škofu, ko mu je leta 1938 dejal, da ima **v pripravi dve knjigi** (prim. Pismo iz Burgosa msgr. Santosu Moru Brizu, EF-380400-1). Tako kot v primeru *Poti* nam tudi tukaj manjkajo pisni viri o nastajanju te knjige. Ohranjena je le bežna omemba, ko Francisco Botella pravi, da je bil Isidoro Zorzano zaposlen »z urejanjem gradiva, ki mu ga je oče prinašal za neko knjigo o liturgičnih pobožnostih, ki jo je nameraval napisati. S tem delom je začel že v času bivanja na Ulici sv. Elizabete« (Francisco Botella Raduán, RHF, T-00159/1, str. 102).

Andrés Vázquez de Prada

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
sl-si/article/2-pot/](https://opusdei.org/sl-si/article/2-pot/) (15. Mar. 2026)